

Arkeologisk förundersökning 2022

Verkstaden 32, fornlämning L1988:8015

HUSBYGGE

Trelleborgs kommun
Skåne län

Arkeologisk förundersökning 2022

Verkstaden 32, fornlämning L1988:8015

HUSBYGGE

Trelleborgs kommun
Skåne län

Skånearkeologi AB

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Arkeologisk förundersökning 2022

Verkstaden 32, fornlämning L1988:8015

Husbygge

Trelleborgs kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2022:12

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Undersökningsområdet från söder

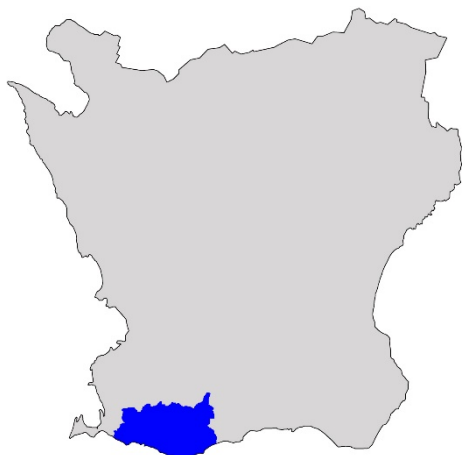
Kartor: © Lantmäteriet/Metria ordernr 5007143

© Skånearkeologi 2022

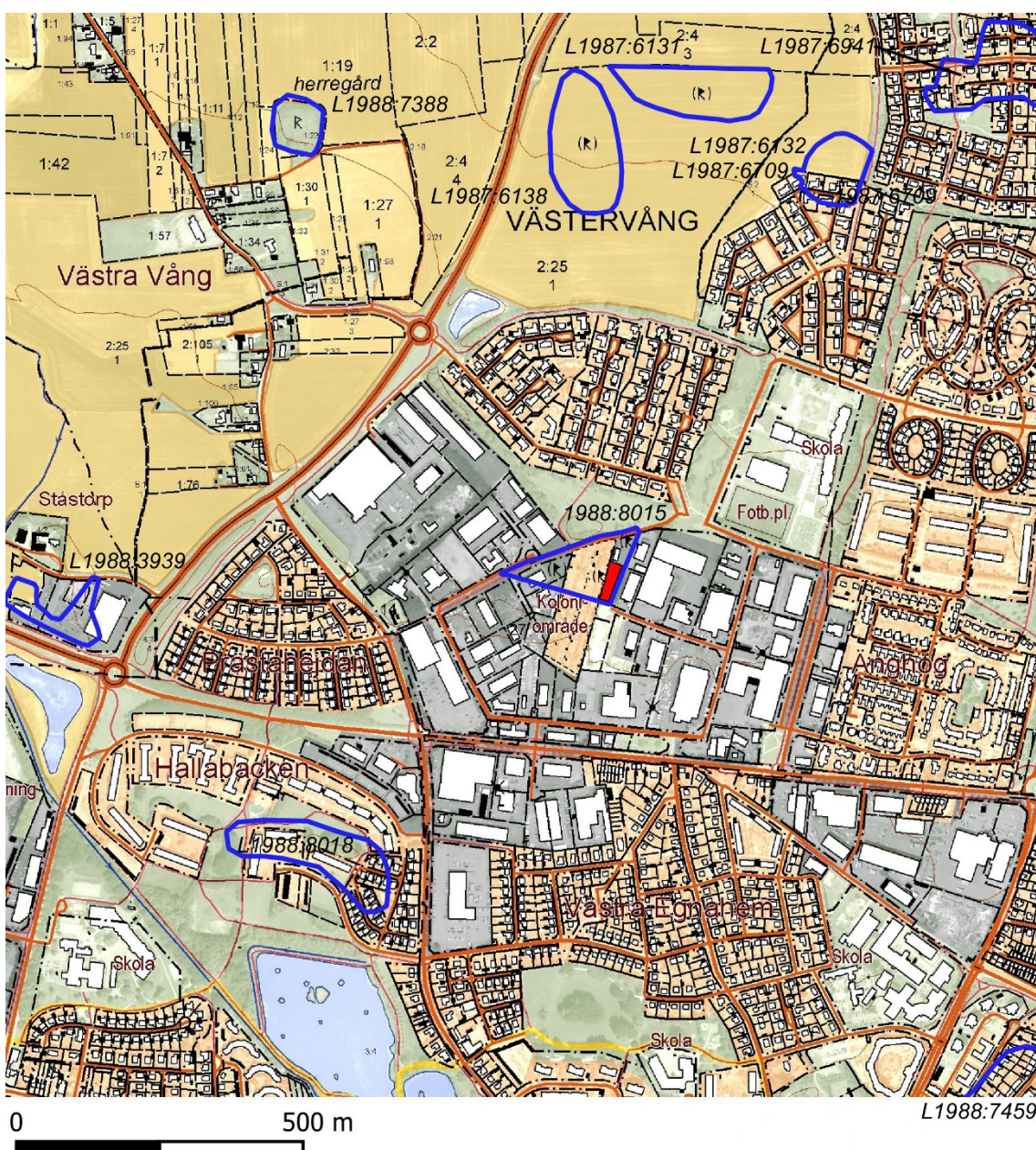
Innehåll

Inledning	5
Syfte och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	6
Tolkning och källkritik	8
Utvärdering	8
Referenser	9
Tekniska och administrativa uppgifter	9

Figur 1. Karta över Skåne med Trelleborgs kommun markerat med blå färg.

Figur 2. Del av fastighetskartan över nordvästra Trelleborg. Undersökningsområdet är markerat med rött och fornlämningar med blått.
© Lantmäteriet

Inledning

Med anledning av att sökanden planerade uppföra en mindre industribyggnad inom fastigheten Verkstaden 32 som i sin helhet ligger inom fornlämningen L1988:8015 Grav- och boplatsområde, beslutade Länsstyrelsen Skåne om en arkeologisk förundersökning.

Syfte och metod

Enligt Länsstyrelsens förfrågningsunderlag är förundersökningens syfte att ge ett beslutsunderlag inför prövning om eventuellt tillstånd till ingrepp i fornlämning. Förundersökningens ska fastställa och dokumentera fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt ta tillvara fornyfynd. Resultaten ska kunna användas av undersökare för att bedöma och beräkna omfattningen av en arkeologisk undersökning. Resultaten ska också kunna användas i företagarens planering.

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes i form av sökschaktning med grävmaskin. Schakt och anläggningar mättes in med en RTK-GNSS. Anläggningar undersöktes med skärslöv och sektioner ritades i skala 1:20. Schakthögar och anläggningar avsåktes med metalldetektor.

Topografi och fornlämningsmiljö

Fastigheten Verkstaden 32 ligger i utkanten av ett industriområde strax intill ett koloniområde. Undersökningsområdet har tidigare utgjort åkermark men har inte brukats på många år och är delvis bevuxet med buskar och småträd. Topografen faller med nästan 2 meter från högsta punkten i norr till lägsta i söder (Se omslag).

Undersökningsområdet är beläget i sydöstra delen av den sedan länge kända fornlämningen 1988:8015 – Grav- och boplatsområde. Fornlämningen är belägen på en grusås som sträcker sig ca 700 meter i öst–västlig riktning. Grusåsen har varit föremål för omfattande grustäkt genom åren. Av den ursprungliga fornlämningen återstår endast mindre partier. Inom fornlämningen har arkeologiska utgrävningar utförts vid åtminstone fem tillfällen, allt sedan Otto Rydbeck's undersökning 1916 till UV Syds undersökningar 1990 och 2004 (Rydbeck 1916; Forssander 1931; Arbman 1953; Hansson 1993; Becker 2001; Hellerström 2005). Inom gravfältet har framför allt gravar från 900-talet framkommit, men även boplatlämningar från neolitikum–bronsålder. Sammanlagt har 30 gravar undersökts och till detta ska även läggas de uppskattningsvis 30 skelett som påträffats vid grustäkt mellan 1870–1930 (Fornsök). De gravar som har daterats har visat sig vara från vikingatiden (Arcini & Jacobsson 2008).

Gravfältet har en vidsträckt utbredning inom vilket gravarna ligger ojämnt fördelade. Det har även framkommit människoben utan koppling till någon grav vilket tolkats som resultatet av gravar som förstörts vid grustäkt. Det har troligen även förekommit gravhögar då halvmåneformade och cirkulära rännor påträffats vilka troligen utgjort rester efter kantrännor runt högarna. Vid tidigare undersökningar har även boplatlämningar från neolitikum–bronsålder påträffats i form av kulturlager, stolphål och gropar samt fynd av bearbetad flinta och keramik (Hellerström 2005).

Caroline Arcini och Bengt Jacobsson tolkar gravfältet som gemensamt för flera gårdar och att det funnits en viss uppdelning inom gravfältet mellan gamla och unga (Arcini & Jacobsson 2008).

De närmaste kända fornlämningarna utgörs mest av boplatser med dateringar från neolitikum till järnålder. En dryg kilometer sydost om undersökningsområdet ligger den vikingatida och troligen delvis samtida Trelleborgen. Nedan följer en beskrivning av de närmaste fornlämningarna som finns beskrivna i Fornsök.

L1987:6131 – Inom ett ca 90 x 275 m stort område påträffades vid en arkeologisk utredning år 2007 boplatlämningar bestående av 14 gropar och 2 stolphål varav 3 av groparna eventuellt kan utgöra grophus. Ytligt i 2 gropar framkom keramikskärvor, vilka möjligen kan dateras till järnålder.

L1987:6132 Boplatsområde – Boplatser med en utbredning av ca 100 x 130 m. Boplatserna är undersökta och borttagna. Vid en arkeologisk utredning år 2007

påträffades boplatsslämningar bestående av ett 40-tal stolphål, 4 gropar och 3 härdar. Fynd av en nitskalle av järn och en keramikskärva.

L1987:6138 Boplats – Inom ett ca 120 x 250 m stort område påträffades vid en arkeologisk utredning år 2007 boplatsslämningar bestående av 24 stolphål, 12 gropar och 5 härdar. Stolphålen var koncentrerade till ett ca 100 x 100 m stort område i södra delen. Ytligt i en av groparna framkom keramikskärvor ornerade med kamstämpel. Boplatsen dateras till neolitikum.

L1987:6941 Boplatsområde – Boplats med en utbredning av ca 10–230 x 30–215 m. Inom området påträffades 80 anläggningar, vilka utgjordes av gropar, stolphål och härdar. Enstaka fynd av keramik, ben och slagen flinta. Boplatsen är undersökt och borttagen.

L1987:6709 Flatmarksgrav – Flatmarksgrav med ca 5,6 x 1,7 m stor stenpackning. Graven innehöll skelett efter 2 individer, 1 flintdolk och 2 bennålar. Påträffades år 2009 i samband med en arkeologisk undersökning av boplats L1987:6132. Graven som daterades till senneolitikum är undersökt och borttagen.

L1988:8018 Boplats – Stenåldersboplats med oklar utbredning, dock minst 80 x 300 m. Fornlämningen är undersökt och borttagen. Inom området har Otto Andersson, Trelleborg, påträffat ca 4 000 flintavslag och flintföremål, bl.a. ett 40-tal skivyxor och 1 yxa av Lihultstyp. År 1968 undersöktes området delvis med anledning av bostadsbyggnation. Ett 10-tal eldstadsgropar, flintyxor och ca 4 000 flintavslag påträffades. 1977 gjordes en undersökning i sydöstra delen av området med anledning av vilabebyggelse. Sju sökschakt upptogs varvid kulturlager förekom i minst två svackor under ett matjordstäck och 8 härdar påträffades. Fynden utgjordes av avslag och avfall av flinta samt en tvärpil och fragment av en spetsnackigyxa. Boplatsen daterades till tidigneolitikum.

L1988:3939 Boplatsområde – Boplats med en utbredning av ca 110 x 180 m. Vid en arkeologisk utredning år 2003 påträffades 21 anläggningar, varav 11 stolphål, 8 gropar och 2 härdar. Fynd av flintor i form av skrapor, avslag och avfall samt ca 2,5 kg keramik tillvaratogs.

L1988:7388 Borg – Medeltida borganläggning med en närmast kvadratisk grundplan med rundade hörn. Anläggningen är ca 85 x 85 m stor och består av en borgplan och en omgivande vallgrav. Borgplanen är närmast kvadratisk och mäter 65 x 65 m. Planen brukas nu som åkermark. I den svartfärgade jorden påträffas enstaka keramikskärvor och tegel. Vallgraven är 8–12 m bred och 0,5–1,8 m djup. Anläggningen är undersökt av Erik Cinthio 1947–50. Lämningar av boningshus, ekonomibyggnader och försvarstorn kunde beläggas. Fynd av mynt, keramik och benföremål daterar anläggningen till 1100–1350.

L1988:7459 Stadslager – Trelleborgs medeltida stadsområde inom vilket även den vikingatida borgen (L1986:8238 Fornborg) har legat. Inom denna fornlämning har även fynd och anläggningar med datering till vikingatiden gjorts (Jacobsson 1987).

Undersökningsresultat

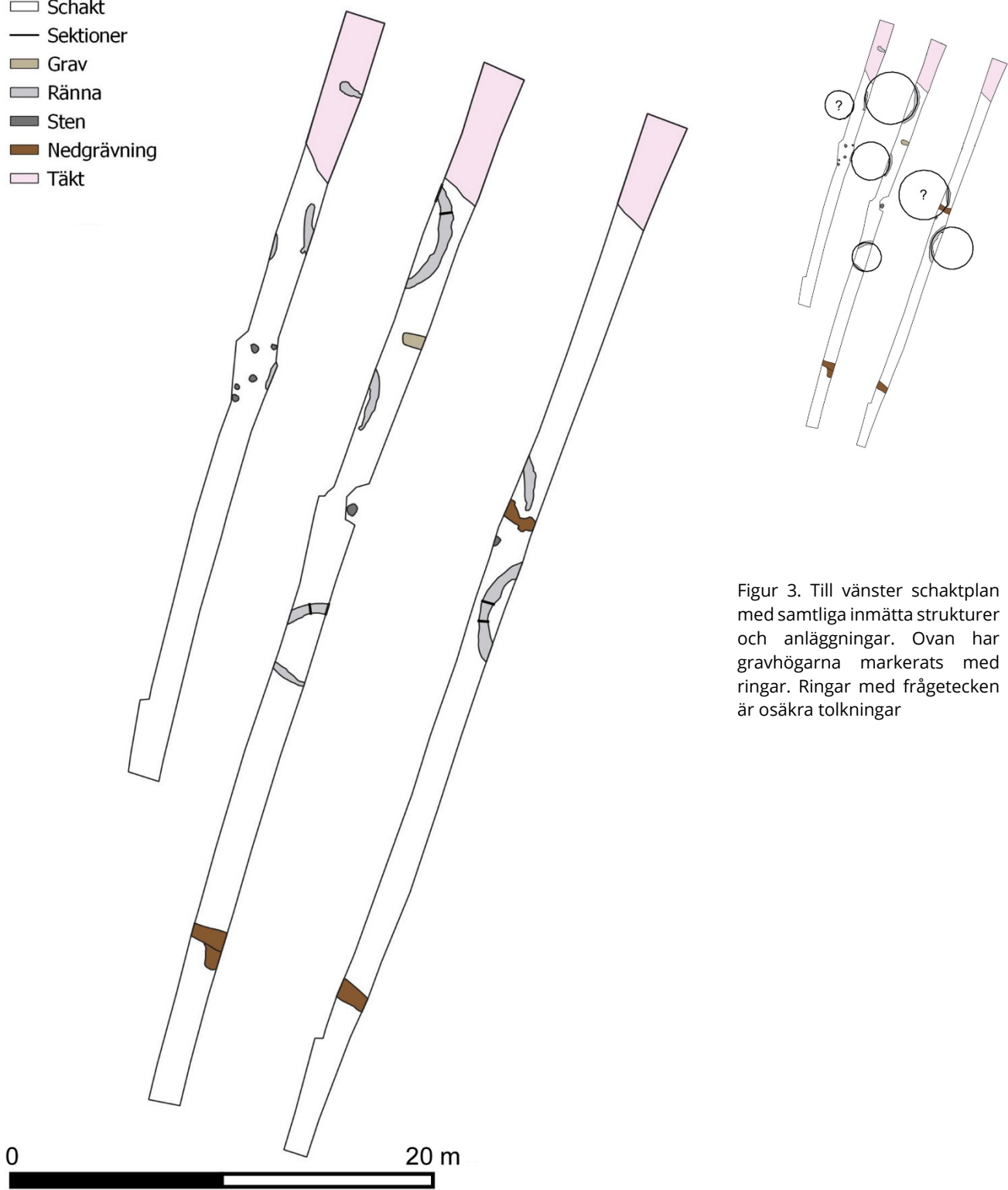
Tre sökschakt med en sammanlagd yta av 221 m² (drygt 20%) upptogs med grävmaskin. I schakten framkom kantrännor efter fyra gravhögar och eventuellt ytterligare två. Det framkom även en skelettgrav där troligen ett barn har begravts. Av de framkomna anläggningarna undersöktes delar av tre kantrännor och en gravliknande nedgrävning. I kantrännorna påträffades enstaka flintavslag och några små brända ben. I den gravliknande nedgrävningen framkom ett kranium från troligen ett barn. Undersökningen av graven avbröts när kraniet påträffades.

Mindre partier av kantrännorna undersöktes för att bedöma förekomst av sekundärgravar och om det förekommer stolp- eller pinnhål i dem. Av sektionerna att döma har rännorna grävts utifrån vilket är en rimlig tolkning då massorna från rännorna bör ha utnyttjats som högfyllning. Ett av schakten har dragits genom mitten på en av dessa gravhögar utan att någon färgning eller några stenar påträffats.

Schakthögarna undersöktes med metalldetektor utan att något som kan tolkas som möjliga gravgävor påträffades. Det förekom mycket sentida fynd i matjorden. I övrigt påträffades enstaka flintavslag och små bitar brända ben i graven och i kantrännornas fyllning. Även i matjorden förekom enstaka små brända ben och brända flintor. De norra delarna av schakten synes vara påverkade av gruståkt. Tolkningen är dock osäker och bygger på att det saknades en övergångszon mellan matjorden och underlaget. Det

- Schakt
- Sektioner
- Grav
- Ränna
- Sten
- Nedgrävning
- Täkt

Figur 3. Till vänster schaktplan med samtliga inmätta strukturer och anläggningar. Ovan har gravhögarna markerats med ringar. Ringar med frågetecken är osäkra tolkningar

framkom dessutom en till synes sentida nedgrävning med grus och matjord blandat i fyllningen.

I de två långa schakten framkom i södra delen två strukturer som tolkas som någon form av gränsmarkering. I den västra förekom tegelsmulor och mycket sten samt en torvig fyllning. Den östra bestod enbart av sten.

I den södra delen av undersökningsområdet förekom röd- och brunpatinerad flinta vilket antyder att det vid något tillfälle har varit tämligen fuktigt i denna del av undersökningsområdet.

TOLKNING OCH KÄLLKRITIK

De lämningar som framkommit visar att gravfältet sträckt sig in på ca 2/3 av undersökningsområdet. Lämningarna är av likartad karaktär som de som undersöktes drygt 100 m åt nordost med den skillnaden att inom Verkstaden 32 dominera kantrännorna efter gravhögar. Förklaringen till detta kan vara att undersökningsområdet ligger i en sydsluttning och att kolluvier kan ha skyddat rännorna från att bli sönderplöjda. En annan skillnad är att det inte framkommit några direkta boplatslämningar annat än enstaka flintavslag och någon bränd flinta som kan vara en indikation om sönderplöjda härdar.

Datering och tolkning av kantrännor är en komplicerad historia. I samband med en arkeologisk undersökning i Malmöområdet (Lockarp 8:4) gjorde Ellen Stamm Forssblad en omfattande genomgång av kantrännors förekomst i främst Skåne och Danmark. Högar med kantrännor förekommer från mellanneolitikum fram till vikingatid. Gravhögar med kantrännor på det geografiskt närbelägna Bornholm dateras i de flesta fallen till vikingatid. Gravarna har i allra flesta fallen legat uppe i högfyllningen och då högarna är bortodlade finns bara själva kantrännan kvar. Fyllningen i rännorna har sällan något med graven att göra utan består i de flesta fallen av sekundärt material. I samband med undersökningen inom Lockarp 8:4 gjordes ett flertal dateringsförsök med förkolnat material från rännornas fyllning. Dateringarna visade på en kronologisk spridning som inte bedömdes som förenlig med anläggningarna karaktär. Det framkom även keramik från brons- och järnålder i rännorna (Stamm Forssblad 2006). I Danmark går de under benämningen grav med ringgröft eller Tuegravar, Tuegravar förekommer endast på södra Jylland och härrör kronologiskt från förromersk järnålder. Grav med ringgröft förekommer över hela landet (Stamm Forssblad 2006; Perneby 2017). I Sverige förekommer de ofta på gravfält med datering till yngre järnålder (Fornsök).

Den arkeologiska förundersökningen påbörjades efter en lång tids torka och det var svårt att se färgningar i underlaget. Schaktningen genomfördes på en fredag och under helgen föll lagom mycket regn så att färgningar blev tydliga och fyllningarna lättgrävda. I skelettgraven blev detta extra tydligt då fyllningen ned till kraniet var lätt att undersöka medan sedan blev fyllningen kompakt och hård.

Utvärdering

Syftet med förundersökningen har i stort sett uppnåtts. Gravfältets utbredning inom undersökningsområdet har kunnat avgränsas. De framkomna lämningarna har inte daterats men torde vara samtida med de gravar som undersöktes drygt 100 m nordost om föreliggande undersökning. Förundersökningen har även kunnat klargöra karaktären på lämningarna och resultatet får anses fullgott underlag inför en eventuell exploatering.

I händelse av exploatering av området bör en arkeologisk undersökning genomföras. Kantrännornas fyllning innehåller sannolikt enbart sekundära fynd och endast partier av dem bör undersökas. Graven och om det framkommer fler bör undersökas av osteolog då benen kan vara så dåligt bevarade att analysen av dem måste göras i samband med upptagandet av dem.

Referenser

Litteratur

- Arcini, C & Jacobsson, B. 2008. Vikingarna från Vannahög. I Ale, Historisk tidskrift för Skåneland 2008:1.
- Hellerström, S. 2005. Ett gravfält från yngre järnålder. Rapport över arkeologisk förundersökning 2004. UV Syd Rapport 2005:8.
- Jacobsson, B. 1987. Oden. Ett vikingakvarter i Staden Trelleborg. I Ale, historisk tidskrift för Skåneland 1987:2.
- Perneby, Å. 2017. I döden är vi alla lika. En mikroarkeologisk studie av tre Tuegravfält i Danmark. Med försök till jämförande analys av cirkulära rännor i Sverige. Arkeologiskt självständigt arbete på magisternivå. Institutionen för Historiska studier Göteborgs Universitet.
- Stamm Forsblad, E. 2006. Gravar och bebyggelse. Två analyser med utgångspunkt i undersökningen Lockarp 8:4 i Södra Malmö. Malmö Kulturmiljö, Enheten för Arkeologi Rapport 2006:017.

Kartmaterial

Fastighetskartan

Internetreferenser

Fornsök

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer	431-532-2022
Skånearkeologis diarienummer	202216
Län	Skåne
Kommun	Trelleborg
Socken	Trelleborg
Fastighet	Verkstaden 32
RAÄ-nummer	L1988:8015/Trelleborg 2:1
Koordinatsystem	Sweref 99 TM
N koordinat	6139205
E koordinat	382144
M ö.h.	5-7
Fältarbetstid	2022-08-26-2022-08-30
Antal arbetsdagar	3
Antal arkeologtimmar	22
Antal maskintimmar	16
Undersökningsområde	1 075 m ²
Undersökt yta	221 m ²
Projektansvarig	Per Sarnäs
Uppdragsgivare	MNB Fastighets AB

Arkivmaterial i form av shp-fil, digitala foton och rapportoriginal förvaras på Lunds universitets historiska museum